

Прадмова

Проект «Эўрапейскі выбар для Беларусі», вынікам якога ёсьць гэтая кніга, стараў летась улетку. Ужо тады было ясна, што абяцанай уладамі падчас презыдэнцкай кампаніі 2001 г. эканамічнай лібералізацыі ня будзе. Нягледзячы на пэўную стабільнасць, у эканоміцы краіны назіраліся негатыўныя тэнденцыі: рост цэнаў на тавары першай неабходнасці і камунальныя паслугі, зыніжэнне пакупніцкай здольнасці значнай часткі насельніцтва, павелічэнне колькасці стратных прадпрыемстваў і г. д. Да таго ж адбывалася ўмацаванье жорсткасці аўтарытарнага рэжыму, а сацыялягічныя дасыледаваныя адзначалі спаданье рэйтынгу презыдэнта. Усё гэта паказвала, што эканамічная і палітычная систэма краіны непазыбежна сутыкнуцца з жорсткай неабходнасцю рэформаванья, а іх далейшая кансервация можа выклікаць сыштэмы крызис усяго грамадзтва. Гэты, хай сабе і абстрактны, прагноз актуалізоўваў ідэю дэмакратычных трансфармацый у краіне.

Сам праект узынік не на голым месцы. Ажыццяўіць яго было б немагчыма, калі б у краіне ня склалася сетка незалежных аналітычных асяродкаў, якія ў 2001–2002 гг. выдалі некалькі сур'ёзных працаў. У адной зь іх, а менавіта «Беларуска-расійская інтэграцыя. Аналітычныя артыкулы» (Менск: Энцыклапедыкс, 2002), слушна даводзілася, што «Саюзная дзяржава» — гэта ня што іншае, як «інстытуцыйны фантом», а пэрспэктывы аб'яднанья Беларусі і Расеі хімэрычныя. З гэтага вынікала, што Беларусь мае ўсе шанцы захаваць сваю незалежнасць, а для яе ўмацаванья трэба праводзіць комплексныя рэформы ў эканоміцы, палітычнай, сацыяльнай і адукацыйнай сыштэмах.

Мы зрабілі гэтую кнігу, каб, па-першае, замест ранейшых вельмі адцягненых у ідэйным і вузкіх у канцептуальным пляне праграмаў транс-

фармацыі беларускага грамадзтва прапанаваць сцэнар шматвымерных ператварэнняў, пры рэалізацыі якіх Беларусь будзе адпавядаць мінімальным вымогам Эўрапейскага Звязу да краінаў-кандыдатаў у яго чальцы. Па-другое, яшчэ раз прыцягнуць увагу грамадзянскай супольнасці, а таксама работнікаў дзяржаўных органаў да жыццёвых важных для грамадзтва праблемаў. Па-трэцяе, даць новы імпульс дыскусіям наконт дэмагратычнага рэфармаванья краіны. Па-чацьвертае, съцвердзіць, што ў Беларусі ёсьць сілы, якія бачаць сваю краіну паўнапраўным чальцом эўрапейскай супольнасці, а ня нечай правінцыяй. Нарэшце, стварыць даведнік для ўсіх тых, хто мала ведае пра нашу краіну і тыя працэсы, што адбываюцца ў ёй. Таму мы пастанавілі выдаць кнігу ня толькі на беларускай мове, але й па-ангельску ды па-расейску.

Наш праект знайшоў шырокі водгук сярод як вядомых, так і пакуль малавядомых эканамістаў, палітолягаў, правазнаўцаў, сацыёлягаў, спэцыялістаў у адукацыйнай і сацыяльнай сферах. Ад самага пачатку ён вымагаў «працы ў камандзе», г. зн. яго ўдзельнікам давялося выпрацаваць супольнае бачанье агульных прынцыпаў рэфармаванья, якія б не супярэчылі адзін аднаму. Дзеля гэтага яшчэ на першай экспэртнай сустрэчы (верасень 2002 г.) былі акрэсленыя базавыя падыходы да дэмагратычнай трансфармацыі краіны, а таксама зацьверджана адзіная структура кнігі, якая «паўтарае» сябе ў кожным з сваіх разъдзелаў. Канкрэтызацыя іх сэнсавага напаўнення адбывалася падчас наступных спэцыялізаваных экспэртных сустрэчаў.

Істотным элемэнтам працы над праектам было забесьпячэнне «погляду з боку»: у сустрэчах бралі ўдзел эксперты з краінаў Сярэдняй Эўропы, якія ня толькі ажыўлялі дыскусіі, апавядаючы пра досьвед «празэўрапейскай» трансфармацыі сваіх краінаў, але й камэнтавалі ды крытычна ацэньвалі ідэі, вылучаныя сваімі беларускімі калегамі.

Цяпер праца завершаная, і шаноўны чытач трymае ў сваіх руках наш твор. Застаецца выказаць спадзяваньне, што ён будзе цікавым і карысным усім неабыкавым да сучасніці і будучыні Беларусі людзям, а таксама скласці найшчырэйшую падзяку ўсім тым, хто беспасярэдне спрычыніўся да яго паўстання:

- навуковым рэдактарам Руце Вайніені (Летува), Эльжбеце Крулікоўскай (Польшча), Юзафу Пласконку (Польшча), Уладзіславу Раманаву (Украіна);
- замежным экспэртам Халідзе Агапавай (Эстонія), Аляксандру Алійніку (Украіна), Рыт Валы (Эстонія), Марціну Валянтовічу (Славаччына), Элцы Георгіевай-Ніколавай (Баўгарыя), Томашу Жукоўскаму (Польшча), Ігару Каліушку (Украіна), Дар'юшу Філяру (Польшча);
- беларускім экспэртам Ніне Антановіч, Лявону Баршчэўскаму, Мікалаю Бурдыку, Андрэю Вардамацкаму, Галіне Верамейчык, Генадзю Германовічу, Міхайлу Гусакоўскаму, Паўлу Данейку, Барысу Жалібу, Аляксандру Жучкову, Мікалаю Запрудзкаму, Алене Карпіевіч, Андрушю Клікунову, Алеся Лагвінцу, Уладзімеру Люкевічу, Аляксандру Мацясу, Сяргею Пяцінкіну, Уладзімеру Роўду, Галіне Русецкай, Соф'і Савелавай, Аляксандру Саснову, Валеру Сідарчуку, Паўлу Церашковічу;
- нашым спонсарам «Фонду імя Сыцяпана Батуры», «Нацыянальнаму фонду ў падтрымку дэмакратыі» і «Інстытуту адкрытага грамадзтва».

**Каардынаторы праекту
Агнешка Камароўска
Алесь Анціпенка
Валер Булгакаў
Верасень 2003 г.**